

שימו לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.  
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

## תורה שבעל פה

במעגלי המשנה

### הוראות

א. משך הבחינה: שתיים ורבע.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה פרק אחד.

שאלת חובה – (16x1) – 16 נקודות

שאלות בחירה – (14x6) – 84 נקודות

סך הכול – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.  
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

## השאלות

ענו על שבע שאלות: על שאלה 1 (שאלת חובה – 16 נקודות)

ועל שש מן השאלות 2–11 (לכל שאלה – 14 נקודות).

ענו על שאלה 1 – שאלת חובה.

ענו על שניים מן הסעיפים א–ג (לכל סעיף – 8 נקודות).

### 1. תורה ומצוות

א. (1) "אלו דברים שאין להם שיעור: הפאה, והביכורים, והריאיון" (פאה, פרק א', משנה א').

I. הסבירו את הביטוי "אין להם שיעור".

II. הסבירו בקצרה מצווה אחת מן המצוות שבמשנה המצוטטת.

(2) "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא" (שם).

הסבירו את דברי המשנה המצוטטים.

ב. "רבי צדוק אומר: אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ולא קרדום לחפור בהם..." (אבות, פרק ד', משנה ה').

(1) בעקבות משנה זו שלל הרמב"ם את דרכם של לומדי תורה מסוימים.

מהי הדרך ששלל הרמב"ם?

(2) על פי הרמב"ם, מהי העבירה של לומדי התורה האלה?

(3) כתבו טענה אחת שטען רבי יוסף קארו בתגובה על דברי הרמב"ם.

ג. (1) "כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל... ובתורה אתה עמל" (אבות, פרק ו', משנה ד').

הרב צבי יהודה קוק שלל את אחד הפירושים למשנה המצוטטת.

כתבו מהו הפירוש ששלל הרב צבי יהודה קוק, ומהו הפירוש הנכון לדעתו.

(2) "הקושי 'להיות יהודי' אינו בתורה ובמצוות עצמן, אין קושי מעשי לקיום מצוות דאורייתא ודרבנן, הקושי הוא

פסיכולוגי-נפשי, הקיים במקום שחסר יחס ודבקות בתורה" (הרב צבי יהודה קוק, קנין תורה).

על פי הרב צבי יהודה קוק, מה גורם לקושי הפסיכולוגי-נפשי לקיים מצוות?

ענו על שש מן השאלות 2-11.

## 2. צדקה, אמת ויושר

"האומר: 'שלי שלי ושלך שלך' - זו מידה בינונית, ויש אומרים: זו מידת סדום" (אבות, פרק ה', משנה י').

- א. (1) הסבירו באמצעות דוגמה משלכם את האמירה "שלי שלי ושלך שלך".  
 (2) על פי רבנו יונה, משנה זו עוסקת בנתינת צדקה, ולכן הוא הקשה על דברי המשנה: "וקשה, שאיך יאמרו שזו מידה בינונית, והלוא המונע עצמו מליתן צדקה רשע גמור הוא?".  
 הסבירו את הקושיה של רבנו יונה, וכתבו את התירוץ שלו לקושייתו.  
 (7 נקודות)

- ב. עיינו בדברי רבנו עובדיה מברטנורא על משנה זו, וענו על השאלות שאחריהם.  
 ויש אומרים זו מידת סדום - קרוב הדבר לבוא לידי מידת סדום. שמתוך שהוא רגיל בכך, אפילו בדבר שחברו נהנה והוא אינו חסר, לא ירצה להנות את חברו, וזו הייתה מידת סדום שהיו מתכוונים לכלות הרגל מביניהם, ואף על פי שהייתה הארץ רחבת ידיים לפנייהם ולא היו חסרים כלום.  
 (1) על פי רבנו עובדיה מברטנורא, הסבירו מהי "מידת סדום".  
 (2) "קרוב הדבר לבוא לידי מידת סדום" - על פי רבנו עובדיה מברטנורא, מדוע אדם האומר "שלי שלי ושלך שלך" עלול לבוא לידי מידת סדום?  
 (5 נקודות)  
 ג. על פי המשך המשנה, מי נחשב "חסיד"? (2 נקודות)

## 3. תפילה

- א. עיינו בדברי הרמב"ם שלפניכם, וענו על השאלות שאחריהם.  
 ואין שם מצווה מחויבת לכל אדם בכל יום אלא קריאת שמע בלבד, ואין מן השלמות לדבר על ברכות קריאת שמע קודם שידבר על קריאת שמע עצמה, ולפיכך פתח: "מאימתי קוראין את שמע" (משנה ברכות א, א).  
 (רמב"ם, הקדמה לפירוש המשנה)  
 (1) מדוע פתח רבי יהודה הנשיא את מסכת ברכות במצוות קריאת שמע?  
 (2) מסכת ברכות עוסקת בברכות. אם כן, מדוע לא פתח רבי יהודה הנשיא מסכת זו בברכות קריאת שמע?  
 (6 נקודות)  
 ב. (1) "רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפילה קצרה..." (ברכות, פרק ד', משנה ב').  
 על פי המשך המשנה, במה עוסקת התפילה של רבי נחוניא בן הקנה בכניסתו לבית המדרש, ובמה עוסקת התפילה שלו ביציאתו מבית המדרש?  
 (2) באחת מתפילותיו של רבי נחוניא בן הקנה שהובאה בתלמוד הבבלי (ברכות כח, ע"ב), יש השוואה בין יושבי בית המדרש ובין יושבי קרנות.  
 על פי תפילה זו, כתבו שני הבדלים בין יושבי בית המדרש ובין יושבי קרנות.  
 (8 נקודות)

4. ברכות

א. לפניכם טבלה ובה שלושה מקרים. העתיקו את הטבלה למחברתכם, וכתבו בה את הדין ואת הטעם לדין בנוגע לכל אחד מן המקרים. (8 נקודות)

| המקרה                                                   | הדין | הטעם לדין |
|---------------------------------------------------------|------|-----------|
| 1. גילה טעתה, ובירכה לפני אכילת תאנה "בורא פרי האדמה".  |      |           |
| 2. אורי טעה, ובירך לפני אכילת עגבנייה "בורא פרי העץ".   |      |           |
| 3. יעל טעתה, ובירכה לפני אכילת בננה "שהכול נהיה בדברו". |      |           |

ב. (1) יואל רוצה לאכול תפוח, ענבים ואגס. על איזה מן הפירות עליו לברך לפי רבי יהודה? נמקו את תשובתכם.

(2) חכמים חלקו על רבי יהודה. כתבו את דעת חכמים במקרה זה. (6 נקודות)

5. שבת

א. "מי שלא למד הלכות שבת על בורין פעמיים ושלוש, לא יוכל להימלט שלא יקרה לו חילול שבת הן דאורייתא והן דרבנן" (רבי יהונתן אייבשיץ, יערות דבש, חלק שני, דרוש ג).

הסבירו את דברי רבי יהונתן אייבשיץ. (4 נקודות)

ב. על פי המשניות שלמדתם, כתבו דוגמה אחת לאיסור שבת מדאורייתא ודוגמה אחת לאיסור שבת מדרבנן. (4 נקודות)

ג. אביחי התכוון לכתוב בשבת את שם רבו, ר' צדוק, ולבסוף כתב רק ר'.

על פי המשנה, לדעת רבי יהושע בן בתירא אביחי חייב, ולדעת חכמים הוא פטור. כתבו את הטעם לכל אחת מן הדעות. (6 נקודות)

6. מועדים – יום כיפור

א. (1) "...והחיה תנעול את הסנדל, דברי רבי אליעזר" (יומא, פרק ח', משנה א') – מיהי "החיה", ומהו הטעם לדין זה?

(2) על פי משנה זו, כתבו מקרה נוסף שרבי אליעזר מקל בו ביום כיפור, והסבירו את הטעם לקולא במקרה זה. (7 נקודות)

ב. "האוכל ככותבת הגסה כמוה וכגרעינתה והשותה מלוא לוגמיו חייב" (שם, משנה ב').

(1) הסבירו את המקרה הראשון שבמשנה המצוטטת.

(2) למה הכוונה במילה "חייב" במשנה זו?

(4 נקודות)

ג. "כל האוכלין מצטרפין לככותבת" (שם).

הסבירו את המשנה המצוטטת. (3 נקודות)

## 7. מועדים – סוכות

- א. "כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי..." (סוכה כח, ע"ב).  
 על פי הגמרא, כיצד אדם עושה את סוכתו "קבע"? (3 נקודות)
- ב. "חג הסוכות, אשר בו יעזבו האנשים כל ענייני הכסף... ויוצאין אל סוכה קטנה זו..."  
 (הרב יצחק עראמה, "עקדת יצחק", ויקרא, שער סז)
- ג. על פי הרב יצחק עראמה, הסבירו את הטעם למצוות סוכה. (3 נקודות)
- ד. "ירדו גשמים, מאימתי מותר לפנות?" (סוכה, פרק ב', משנה ט').
- ה. (1) הסבירו בלשונכם את שאלת המשנה המצוטטת, וכתבו את התשובה המובאת בהמשך המשנה.  
 (2) בהמשך המשנה מובא משל בנוגע לירידת גשמים בסוכה.  
 כתבו את המשל, והסבירו מה למדו חכמים ממשל זה.  
 (8 נקודות)

## 8. בין אדם לחברו

- א. "המניח את הכד ברשות הרבים ובא אחר ונתקל בה ושברה פטור ואם הוזק בה בעל החבית חייב בנזקו" (בבא קמא, פרק ג', משנה א').
- ב. העתיקו למחברתכם רק את המקרה שבסיפא של המשנה, והסבירו אותו. (4 נקודות)
- ג. הגמרא (בבא קמא כז, ע"ב) דנה בשאלה מדוע ברישא של המשנה הדין הוא שהנתקל פטור, הרי היה עליו לשים לב לדרך שבה הוא הולך.
- ד. (1) בגמרא מובאות שלוש דעות של אמוראים בנוגע למצב שבו חל הדין שבמשנה.  
 1. בממלא רשות הרבים כולה חביות  
 2. באפלה  
 3. בקרן זוית  
 בחרו בשניים מן המצבים, והסבירו מדוע הנתקל פטור בכל אחד מהם.
- ה. (2) בהמשך הגמרא מובאת דעה אחרת בנוגע לטעם לפטור: "לפי שאין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים".  
 הסבירו את הפטור לפי הטעם הזה.  
 (7 נקודות)
- ו. בעלי התוספות קבעו עיקרון בנוגע לזהירות הנדרשת מן האדם במקרים שבהם הוא עלול להיזקק או להזיק לאחרים.  
 מהו העיקרון שקבעו בעלי התוספות? (3 נקודות)

## 9. כבודו של אדם

- א. "כיצד מאיימין את העדים על עדי נפשות? היו מכניסין אותן ומאיימין עליהן: שמא תאמרו מאמרו... עד מפי עד..."  
 (סנהדרין, פרק ד', משנה ה')
- ב. (1) מדוע מאיימים על העדים?  
 (2) "שמא תאמרו מאומד" – הסבירו דברים אלה של הדיינים לעדים.  
 (3) "שמא תאמרו... עד מפי עד" – הסבירו דברים אלה של הדיינים לעדים.  
 (7 נקודות)
- ג. בהמשך דברי הדיינים לעדים נאמר: "הו יודעין שלא כדיני ממונות דיני נפשות...".  
 על פי המשך המשנה, מהו ההבדל בין דיני ממונות ובין דיני נפשות? (3 נקודות)
- ד. בהמשך דברי הדיינים לעדים נאמר: "ושמא תאמרו: 'מה לנו ולצרה הזאת?' והלא כבר נאמר (ויקרא ה', א'): 'והוא עד או ראה או ידע, אם לוא יגיד ונשא עונו'".  
 (1) הסבירו את הטענה שהעדים עלולים לומר.  
 (2) הסבירו את התשובה על טענה זו.  
 (4 נקודות)

## 10. ארץ-ישראל

א. (1) בנוגע למצוות הבאת ביכורים נאמר במשנה:

"ואלו מביאין וקורין: מן העצרת ועד החג, משבעת המינים, מפירות שבהרים..." (ביכורים, פרק א', משנה י').

I. על פי המשנה, כתבו בלשונכם מהו הזמן שבו מביאים ביכורים וקוראים מקרא ביכורים.

II. "מפירות שבהרים" – הסבירו מדוע יש להביא ביכורים מפירות שבהרים.

(2) תנא קמא ורבי יוסי נחלקו במשנה אם מביאים ביכורים מפירות מעבר הירדן.

נמקו אחת מן הדעות שבמחלוקת זו.

(8 נקודות)

ב. במקרא ביכורים מזכירים שהיינו עבדים במצרים ושהקב"ה הוציאנו משם.

על פי הרמב"ם, מדוע חשוב להזכיר זאת? (3 נקודות)

ג. "בראשונה, כל מי שיודע לקרות - קורא, וכל מי שאינו יודע לקרות - מקרין אותו. נמנעו מלהביא; התקינו..."

(ביכורים, פרק ג', משנה ז')

בהמשך המשנה מתוארת תקנה שתיקנו חז"ל. כתבו מהי התקנה. (3 נקודות)

## 11. קטע שלא נלמד

למדו את המשנה שלפניכם, וענו על השאלות שאחריה. היעזרו בפירוש של הרב פינחס קהתי המובא מתחת למשנה.

ביצה, פרק ב', משנה ה'

בית שַׁמַּאי אוֹמְרִים:

לֹא יֵחֵם אָדָם חֲמִין לְרַגְלֵיוֹ אֶלָּא אִם כֵּן רְאוּיִין לְשִׁתְיָהּ;

וּבֵית הֵלֵל מְתִירִין.

פירוש הרב פינחס קהתי

משנתנו דנה בהבערת אש ביום טוב שלא לצורך אוכל נפש אלא לצורך הנאה אחרת של האדם.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: לֹא יֵחֵם אָדָם חֲמִין לְרַגְלֵיוֹ - לא יחמם אדם מים ביום טוב לרחיצת רגליו, שלא התירה התורה מלאכה ביום

טוב אלא לצורך אוכל נפש בלבד; והוא הדין שאסור, לדעת בית שמאי, לחמם מים לרחיצת פניו וידיו... אֶלָּא אִם כֵּן רְאוּיִין

לְשִׁתְיָהּ - שאם הוחמו לשתייה, מותר להשתמש בהם גם לרחיצת פניו, ידיו ורגליו... וּבֵית הֵלֵל מְתִירִין - לחמם מים ביום טוב

אפילו לרחיצת רגליו, ומכל שכן לצורך פניו וידיו, שסוברים בית הלל: מתוך שהותרה הבערה לצורך אוכל נפש הותרה גם

שלא לצורך אכילה, כשיש בה צורך איזו הנאה לאדם.

א. אדם רוצה לחמם ביום טוב מים לצורך רחיצת פניו וידיו.

(1) כתבו מהו הדין לפי בית שמאי, והסבירו את הטעם לדעה של בית שמאי.

(2) "אלא אם כן ראויין לשתייה" – הסבירו את המקרה ואת הדין על פי פירוש הרב פינחס קהתי.

(9 נקודות)

ב. "ובית הלל מתירין" – לאיזה מן המקרים בדברי בית שמאי נוגעים דברי בית הלל, ומהו הטעם לדעה של בית הלל?

(5 נקודות)

## בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל  
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך